

UNIK I SITT SLAG

En bild av idyll. Små rödmålade stugor i en prunkande sommaräng, gläntan i skogen lockar inbjudande; man vill stanna till och låta sina ögon och sin själ uppleva friden, välbefinnandet. Hanhinvittikko fäbod är idag unik i sitt slag i Norrbotten. Ängs- och betesmarken är en av den mest värdefulla i länet. Här finns en artrikedom som få andra fäboddar kan uppvisa, dessutom spirar ännu växter som är utrotningshotade i Sverige.

Hanhinvittikko är en av få bevarade fäboddar i Tornealdalen – de typiska byggnaderna finns ännu kvar. På fäboden anar man gränslandets historia; tornedalsk byggnadskultur blandas med finsk. När grannbyarna på andra sidan Torneälven brann under andra världskriget evakuerades många finländare till Hanhinvittikko. Stora mängder hö transporterades hit från Syd- och Mellansverige och främmande växter följde med; backnejlika och fyrkantig johannesört gror än idag på fäbodvallen!

FOTO: SARA BORGSTRÖM, GUNILLA NILSSON/LST I NORRBOTTEN

KULTURRESERVATET

Välbevarade miljöer som Hanhinvittikko fäbod är mycket sällsynta i Norrbotten – därför har fäboden utnämnts till kulturresevat. Målet med resevatet är att hålla miljön levande, så att kommande generationer kan få upplevelser och kunskap om gångna tidens fäbodtraditioner. Därför underhålls byggnaderna och därför hävdas ängsmarken återigen; i slutet av varje sommar är det slåtter på fäbodvallen. Om gräset inte slås eller betas kommer ängen att växa igen och alla blommor försvinna.

Inom resevatet är det viktigt att gå varligt fram och att visa hänsyn –välkomna hit att ta del av idyllen!

LÄNSSTYRELSEN I
NORRBOTTENS LÄN
TEL. 0920-96000

PRODUKTION: HUGIN & MUNIN KULTURINFORMATION, ÖVERSÄTTNING: ELEX, TRYCK: HS COPY & MEDIA SERVICE AB • 2002

 kulturresevatet
**HANHINVITTIKKO
FÄBOD**

100 ÅR SOM FÄBOD

Hanhinvittikko fäbod anlades på 1860-talet och brukades fram till sommaren 1965. Till fäboden avstyckades en nära 35 hektar stor allmänning, som ägdes gemensamt av byarna Haapakylä och Matarengi – dagens Övertorneå. Husen på fäboden ägdes av olika familjer. På en karta från 1875 kan man se 11 byggnader – idag finns 8 bevarade, varav en är återuppbyggd. Ursprungligen fanns det fyra fäbodstugor på Hanhinvittikko: Anttis, Lanttos, Mörtbergs och Tornéus/Mörtbergs. Idag återstår bara husgrunderna efter Anttis och Lanttos, men övriga byggnader är bevarade och restaurerade.

ARBETETS SEMESTER?

Fäbodlivet var uppskattat – det var ett slags arbetets semester. Hit åkte familjerna om somrarna med både barn och kreatur, man hälsade på i andra fäbodlar, badade bastu och umgicks. Outila fäbod låg bara några kilometer söderut. Till en början hade familjerna mjölkerskor anställda – en kvinna arbetade 30 somrar i rad på fäboden! Innan mejeriet i Övertorneå byggdes 1925 bereddes all mjölk på fäboden. Man gjorde främst fil och smör – traditionell ost var inte så vanlig i Tornedalen som i övriga Sverige. Däremot gjordes kaffeost, en finsk specialitet. Kaf feosten skärs i små bitar och läggs i kaffet – en delikatess än idag!

FOTO: BRITT ISAKSSON/NORRBOTTENS MUSEUM, 1958.

FOTO: VASTERBOTTENS MUSEUM

HÄGRANDE BETESMARKER

Avfärden till fäboden skedde på Salomonsdagen, 8 juni. När korna lämnade ladugården efter den långa vintern var de ofta svaga; fodret hade varit magert under vinter. Fäbodarna anlades för betets skull; då inägorna hemma vid gården inte längre räckte till flyttade man korna till utägorna. I Tornedalen anlades de första fäbodarna vid mitten av 1800-talet; i Övertorneå socken känner man till 18 fäbodlar. Korna betade fritt i skogen om dagarna, till fäboden kom de då det var dags för kvällsmjölknings. På sensommaren kunde det bli fråga om nattmjölknings – korna hade svårt att slita sig från de begärliga svamparna!